

Dr. sc. Ratko BRNABIĆ, izvanredni profesor
Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu,
rbrnabic@pravst.hr

UDK 347.72(497.5)
Izvorni znanstveni članak
Rad stigao: 4. svibnja 2024.
Rad prihvaćen: 29. svibnja 2024.

Dr. sc. Marko IVKOŠIĆ, izvanredni profesor
Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu,
marko.ivkovic@pravst.hr

OSNIVANJE JEDNOČLANOG DRUŠTVA S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU U HRVATSKOM PRAVU

Sažetak: *U radu se obrađuje društvo s ograničenom odgovornošću s jednim članom. Iako tu nije riječ o posebnom pravnom obliku, uočena je njegovu posebnost pa su uvedena posebna pravila koja vrijede samo za takva društva. Zbog velike zastupljenosti jednočlanih društava u gospodarstvu, valja ispitati brojna otvorena pitanja koja se pojavljuju u svezi s takvim društvom. To posebice stoga što se jednočlano društvo može osnovati na klasičan ali i na pojednostavljen način. Društvo je samostalan pravni subjekt, odvojen od svog osnivača ali ta granica kod jednočlanih društava ponekad nije vidljiva. Iako može doći do miješanja imovina ali i identiteta između društva i njegovog jedinog člana. Ako je jedini član ujedno i jedini član uprave – direktor društva tada je praktički onemogućena unutrašnja kontrola. Naime u tom slučaju ista osoba vodi poslove i upravlja društvom. U tom kontekstu raspravlja se i o pitanju sklapanja ugovora sa samim sobom što će redovito biti slučaj kod takvih društava. Dvojbena je i pravna narav njegovog preddruštva, a poseban osvrt zaslužuje i pitanje primjene odredaba o unosu i održavanju kapitala.*

Ključne riječi: *jednočlano d.o.o.; jednostavno d.o.o.; osnivanje; društva kapitala.*

1. UVOD

Zakon o trgovačkim društvima¹ temeljni je legislativni instrument kojim se uređuje nastanak, unutarnji odnosi u društvu, zastupanje, odgovornost, djelovanje i prestanak trgovačkih društava. Postupak osnivanja trgovačkih društava, pa tako i društva s ograničenom odgovornošću (dalje: d.o.o.) pored ZTD-u uređuje se i Zakonom o sudskom registru.² U sustavu prava društava poseban interes pobuđuje društvo osnivaatelj kojeg je jedna fizička ili pravna osoba tzv. jednočlano društvo. Riječ je o samostalnom pravnom subjektu koji ima pravnu i poslovnu sposobnost te ga valja razlikovati od njegovog osnivača. Kao zasebna pravna osoba d.o.o. odgovara neograničeno za svoje obveze dok njegov jedini osnivač načelno ne odgovara za obveze društva. Član je pri osnivanju dužan unijeti ulog u društvo i „preuzeti“ poslovni rizik gubitka uloga ako društvo ne bude uspješno poslovalo. Obveza unosa uloga je protuteža osobnoj neodgovornosti člana za obveze društva. Društva kapitala nastala su kao razumno rješenje da se motivira prvenstveno fizičke osobe na poduzetničko djelovanje, a bez rizika osobne odgovornosti

¹ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine br. 111/93, 34/99, 121/99 - vjerodostojno tumačenje, 52/00- Odluka Ustavnog suda RH, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19. (dalje: ZTD).

² Zakon o sudskom registru, Narodne novine br. 1/95, 57/96, 1/98, 30/99, 45/99, 54/05, 40/07, 91/10, 90/11, 148/13, 93/14, 110/15, 40/19, 34/22, 123/23. (dalje: ŽSR). Postupak osnivanja uređuje se i Pravilnikom o načinu upisa u sudski registar, Narodne novine br. 21/2019.

za obveze. Suvremena nacionalna zakonodavstva su zbog prakse Europskog suda o tumačenju odredaba o poslovnom nastanu u svoje nacionalne propise iz područja prava društava ugradile i odredbe kojima se uređuje mogućnost osnivanja tzv. jednostavnog d.o.o.-a čijim uređenjem se povećao značaj jednočlanog društva. Posebnost jednočlanog d.o.o. ne krije se samo u njegovoj strukturi i činjenici da ga je moguće osnovati kao jednostavno d.o.o., već je vidljiva i pri njegovu osnivanju.³

Takvo društvo može osnovati i samo jedna osoba i to u formi „klasičnog“ d.o.o.-a s minimalnim temeljnim kapitalom od 2.500 eura ili u formi jednostavnog društva za koje je propisani minimalni temeljni kapital od jednog eura. Kada je jedini član društva fizička osoba u pravilu je on i jedini član uprave – direktor društva pa se kod trećih može stvoriti utisak da član društva preuzima neku osobnu obvezu u svezi s pravnim poslom društva odnosno da osobno jamči a obveze društva. Jasno je da u unutrašnjem odnosu nitko ne kontrolira jedinog člana koji svojim postupanjem može dovesti društvo u situaciju da ono ne može ispunjavati obveze prema vjerovnicima. Izostanak unutrašnjih mehanizama kontrole prelijeva se na vjerovnike društva iako bi na prvi pogled vrijedio zaključak da, s motrišta trećih osoba, nije od značaja pitanje broja članova nekog društva kapitala kada oni ionako u pravilu ne odgovaraju za njegove obveze.

Jednočlano društvo jedno je od uobičajenijih pojavnih oblika d.o.o.-a i najčešće se koriste u tri grupe slučajeva. Prvo, koriste se onda kada je prethodno postojao obrt koji sada osnivanjem društva želi otkloniti rizik osobne odgovornosti za obveze te osigurati kontinuitet poslovanja. Drugo, koristi se kao oblik koji se može lako povezati s drugim društvima, pa tako nastaje primjerice koncern. Treće, koristi se kao sredstvo za stjecanje i upravljanje imovinom kada postoji zakonska prepreka da imovinu (prvenstveno nekretnine u stranoj državi) stekne fizička osoba. Posebnost jednočlanog društva vidljiva je već kod osnivanja jer se ne donosi društveni ugovor već jedini član daje izjavu o osnivanju koja je organizacijski statusnopravni akt. Ako društvo osniva jedan osnivač,

³ Odredbe ZTD-a usklađene su s odredbama Direktive o društvima s ograničenom odgovornošću s jednim članom iz 2009. (Direktiva 2009/102/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. godine iz područja prava d.o.o.-a s jednim članom). Europska je komisija u travnju 2014. godine izradila Prijedlog direktive Europskog parlamenta i Vijeća o društvima s ograničenom odgovornošću s jednim članom. Svoje ovlasti zakonodavne inicijative u području prava društava Europska komisija crpi iz čl. 50. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, koji je ovlašćuje na predlaganje direktiva kojima se uklanjaju prepreke za ostvarenje slobode poslovnog nastana, pa tako i uvjeta za osnivanje društava-kćeri u državama članicama. Ovaj Prijedlog direktive trebao bi ukinuti postojeću Direktivu o društvima s ograničenom odgovornošću s jednim članom iz 2009. godine, koja samo ograničeno usklađuje nacionalna zakonodavstva država članica kada se radi o pravnom položaju d.o.o.-a s jednim članom. Da sada navedeni prijedlog nije stupio na snagu. Odredbe drugoga dijela Prijedloga direktive koji sadrži odredbe o *Societas Unius Personae*, podvrsti d.o.o. a s jednim članom. Stajalište je Europske komisije da SUP ne predstavlja novi nadnacionalni oblik trgovačkog društva, već svojim rješenjima Prijedlog direktive uklanja prepreke za osnivanje društava-kćeri trgovačkih društava koja imaju namjeru prekogranično obavljati svoju djelatnost, a koja postoje u nacionalnim pravima država članica. Stoga se Prijedlog direktive ograničava na usklađivanje pravnih pravila o osnivanju, sadržaju društvenog ugovora, postupku registracije, poslovnim udjelima i temeljnom kapitalu te unutarnjem ustrojstvu *Societas Unius Personae*. Vidi Jurić, D., Marinac, S., *Societas unius personae - Prijedlog direktive o društvima s ograničenom odgovornošću s jednim članom*, Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991) v. 36, br. 1, 435-466 (2015), str. 445. i dalje. Petrović, S., Bilić, A., Kemec- Kokot, I. (2015). Provjera identiteta jedinoga člana prema Prijedlogu Direktive o Societas Unius Personae. Hrvatska pravna revija 6/2015, str. 18 i dalje. Tekst Prijedloga dostupan na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2014:212:FIN>, Pregledano na dan 11. 02. 2024.

društveni ugovor zamjenjuje izjava osnivača o osnivanju društva dana kod javnog bilježnika. Personalno jedinstvo *de facto* stavlja izvan snage odredbe o ustroju organa tog društva. Društvo ima pravnu osobnost zbog načela odvojenosti koje vrijedi za društva kapitala, ali tim društvom zapravo vlada njegov jedini član. Za obveze tog društva član ne odgovara svojom vlastitom imovinom, već samo društvo odgovara za obveze svojom imovinom. Jednočlano društvo moguće je prisposoditi kao plašt kojim se jedini član štiti od osobne odgovornosti kojoj bi bio izložen da gospodarski pothvat ostvaruje kao obrtnik. Društvo štiti člana od prisezanja vjerovnika društva u njegovu osobnu imovinu samo ako član u svojstvu jedinog člana skupštine postupa savjesno i pošteno i ne povrjeđuje prisilne odredbe instituta proboja pravne osobnosti.⁴ Ako je pritom i jedini član uprave on treba djelovati u skladu s mjerilom dužne pažnje koja se u poslovnom prometu zahtjeva od člana uprave.⁵

U radu će razmatrati osnivanje kao izvorni način nastanka d.o.o.-a *ab initio*, dočim se izvan opsega rada ostaju izvedeni načini njegova nastanka kroz statusne promjene (pripajanje, spajanje, podjela i preoblikovanje).

2. POSTUPAK OSNIVANJA JEDNOČLANOG DRUŠTVA S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU

D.o.o. je trgovačko društvo u koje jedna ili više pravnih ili fizičkih osoba unose uloge u naprijed dogovoreni temeljni kapital pri čemu članovi ne odgovaraju za obveze društva a to društvo može osnovati i samo jedna osoba. Ono se može osnovati za ostvarivanje svih zakonom i ustavom dopuštenih ciljeva pa ta društva predstavljaju najčešći izbor za svako poduzetničko djelovanje koje se odvija u obliku pravne osobe.⁶ Društvo je pravna osoba, članovi ne odgovaraju za obveze, ono je trgovac te ima temeljni kapital. Ono može u pravnom prometu stjecati prava i preuzimati obveze, može biti vlasnikom pokretnih i nepokretnih stvari, može tužiti i biti tuženo te može sudjelovati u drugim postupcima. Naziv odnosno sintagma „društvo s ograničenom odgovornošću“ može dovesti do zablude o činjenici da društvo za svoje obveze odgovara cjelokupnom svojom imovinom, a niti društvo niti članovi ne odgovaraju „ograničeno“. Pojam ograničene odgovornosti ima više ekonomsko značenje te se htjelo naglasiti da članovi ulažu ograničeni novčani iznos s kojim preuzimaju rizik neuspjeha pothvata. Nema dvojbe o tome da zbog načela odvojenosti između društva i njegovih članova vjerovnicima društva stoji na raspolaganju samo imovina društva osim ako su članovi društva zlouporabili okolnost da ne odgovaraju za obveze.

O jednočlanom društvu je riječ ako svi poslovni udjeli društva pripadaju istoj osobi – nositelju, osim vlastitih udjela koje eventualno drži društvo (a prema pravilima o stjecanju vlastitih poslovnih udjela).⁷ Jednočlano društvo može se koristiti kao sredstvo

⁴ Čl. 10. st 3. i 4. ZTD-a. O proboju pravne osobnosti vidi Barbić, J, Pravo društava, Knjiga prva, Opći dio, Organizator, Zagreb 2006. str. 288. i dalje. Brnabić, R. Proboj pravne osobnosti i odgovornost za obveze, Doktorska disertacija, Zagreb, 2010., str. 35. i dalje.

⁵ Pažnja urednog i savjesnog voditelja poslova čl. 252., 273. i 273. u svezi s čl. 430. ZTD-a.

⁶ Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, na dan 21.02.2024. godine u Republici Hrvatskoj je bilo ukupno 211.562 trgovačkih društava, a od toga 154.321 d.o.o./j.d.o.o. odnosno 73,5 %. Podaci sa mrežnih stranica Državnog zavoda za statistiku, <https://web.dsz.hr>. Pregledano na dan 21. 02. 2024. Nije se pronašao podatak o broju jednočlanih d.o.o.-a, ali može se pretpostaviti da je broj takvih društava visok.

⁷ U SR Njemačkoj ovakav pojavni oblik društva s ograničenom odgovornošću ima dugu tradiciju iako je zakonom uređen tek Novelom iz 1980. godine. U literaturi se već od početka 20. stoljeća vodi rasprava o dopustivosti takvog društva, no praksa je pokazala da ona

ograničenja rizika fizičke osobe koja želi poduzetnički djelovati, a istovremeno to društvo predstavlja dobro rješenje kod raznih oblika povezivanja društava. To je društvo pogodan komplementar u komanditnom društvu, kao i član društva čiji su osnivači pravne osobe javnog prava (tzv. komunalno društvo). Ono je dobro rješenje i za raspolaganje i upravljanje nekom imovinom, posebice onda kada za fizičke osobe postoje određene prepreke pri stjecanju prava vlasništva nad nekretninama.⁸ Nema pravno-političkog opravdanja da se jednočlano d.o.o. prizna kao poseban pravni oblik koji bi bio znatno drugačije uređen od klasičnog d.o.o.-a, ali dopustivo je dodatno urediti posebne slučajeve koji proizlaze iz okolnosti da u društvu postoji samo jedan član koji je najčešće i direktor tog društva.

Jedini osnivač ima mogućnost izbora između osnivanja „klasičnog“ d.o.o.-a ili tzv. jednostavnog d.o.o.-a. Za osnivanje jednostavnog d.o.o.-a koristi se obrazac osnivačkog akta – izjave o osnivanju koji akt osnivaču ne daje preveliku slobodu u uređenju odnosa u društvu.⁹ Za razliku od pojedinih država članica Europske unije s motrišta hrvatskog prava društava, neprijeporna je mogućnost osnivanja jednočlanog d.o.o.¹⁰

imaju pravno uporište a svojim osnivačima daju mogućnost vođenja pothvata bez rizika osobne neograničene odgovornosti. Rizike poslovanja s takvim društvom moguće je smanjiti primjenom posebnih odredaba koje će vrijediti samo za takav tip društva. Takva društva u praksi imaju veliki značaj. Prema novijim istraživanjima provedenim u SR Njemačkoj, zastupljenost jednočlanih društava u ukupnom broju svih društava s ograničenom odgovornošću iznosi 30% - 60%. Istraživanje u njemačkom pravu pokazuje da su od novosnovanih d.o.o.-a njih 62% bila jednočlana društva s ograničenom odgovornošću. Više o tome vidi Slakoper, Z., Društvo s ograničenom odgovornošću u sudskoj praksi i pravnoj teoriji, Zagreb, 2009., str. 587. i dalje. Wedemann, F., *Gesellschafterkonflikte in geschlossenen Kapitalgesellschaften*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2013. str. 13. i dalje.

⁸ Primjerice to je slučaj kada se stranim državljanima otežava stjecanje prava vlasništva nad nekretninama pa oni umjesto da čekaju neizvjesna odobrenja nadležnih tijela javne vlasti, osnivaju takva društva pomoću kojih *de facto* zaobiđu prepreke, smetnje ili zabrane i sl. pri stjecanju nekretnina. Društvo sklopi kupoprodajni ugovor o kupnji nekretnine i u zemljišnim knjigama se upiše kao vlasnik. Kako strani državljanin kao jedini član u potpunosti „kontrolira“ društvo on putem društva posredno može ostvarivati vlasnička ovlaštenja nad nekretninom u vlasništvu društva. Premda se u poslovnoj praksi u Republici Hrvatskoj nerijetko koristi takav način stjecanja nekretnine, nije se dostatno rasvijetlio problem da jedini član društva na taj način zaobilazi prisilne pravne odredbe hrvatskog prava jer koristi društvo radi zaobilaženja prava odnosno ostvarenja cilja koji mu je inače zabranjen odnosno otežan. U praksi navedeni problem biva rasvijetljen jedino u slučaju kada društvo ima vjerovnika koji se ne može naplatiti iz imovine društva pa se on u svojem zahtjevu poziva na proboj pravne osobnosti društva na temelju odredbe čl. 10. st. 4. t. 1. ZTD-a.

⁹ Više o tome vidi Brnabić, R., Ivančev, M., Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 2/51, 2015., str. 449. i dalje.

¹⁰ Nije u svim državama postojala mogućnost osnivanja jednočlanih društava. Tek nakon stupanja na snagu 12. Direktive o pravu društava iz 2009. godine dopušteno je osnivanje jednočlanog društva s ograničenom odgovornošću u svim državama članicama Europske unije. Države članice dužne su u svoja zakonodavstva ugraditi odredbe kojima se dopušta osnivanje jednočlanog društva te faktični nastanak tog društva uslijed statusne promjene odnosno u slučaju kada višečlano društvo ostane sa samo jednim članom. Prije donošenja spomenute direktive brojna nacionalna zakonodavstva uopće nisu dopuštala osnivanje jednočlanog društva (npr. SR Njemačka, Italija, Španjolska, Ujedinjeno Kraljevstvo), dok druge države nisu dopuštale naknadni nastanak jednočlanog društva (Belgija, Francuska, Portugal). Također, ranije su propisi nekih država predviđale neograničenu osobnu odgovornost jedinog člana u slučaju stečaja društva (Irska, Italija, Ujedinjeno Kraljevstvo). Posebno je značajna odredba čl. 5. spomenute Direktive. Spomenutom odredbom ne uređuje se osnivanje jednočlanog društva već se propisuju pojedinačne mjere zaštite u pogledu

Takvo se društvo može osnovati: a) *in situ* uz sudjelovanje javnog bilježnika (klasično osnivanje), b) na daljinu uz sudjelovanje javnog bilježnika kao i bez njegova sudjelovanja (osnivanje na daljinu).

2.1. „Klasično“ osnivanje društva uz sudjelovanje javnog bilježnika

Za razliku od dioničkog društva koje se može osnovati simultano i sukcesivno d.o.o. se može osnovati samo simultano (na mah).¹¹ To znači da se pri osnivanju preuzimaju svi poslovni udjeli društva za koje treba uplatiti uloge sukladno društvenom ugovoru odnosno izjavi o osnivanju.

Za osnivanje jednočlanog d.o.o.-a nužno je poduzeti sljedeće radnje: a) dati izjavu o osnivanju društva u obliku javnobilježničke izjave, b) uplatiti ulog, a najmanje onoliko koliko je propisano ZTD-om i u skladu s izjavom o osnivanju društva, c) imenovati članove uprave, a ako društvo ima i nadzorni odbor, i članove tog organa, d) ako je riječ o kvalificiranom osnivanju, obaviti reviziju osnivanja, odnosno obaviti procjenu od strane neovisnog stalnog sudskog procjenitelja i podnijeti izvješće o osnivanju i e) upisati društvo u sudski registar.¹²

2.1.1. Izjava o osnivanju društva

Posebnost ovog društva vidljiva je već kod osnivanja jer se ne donosi društveni ugovor već jedini član daje izjavu o osnivanju društva koja se daje kod javnog bilježnika.¹³ Ta izjava je jednostrano očitovanje volje jedinog člana društva. Na njezin sadržaj se primjenjuje se odredbe ZTD-a o obveznim sastojcima društvenog ugovora.¹⁴ Trenutkom davanja izjave o osnivanju nastaje preddruštvo budućeg jednočlanog društva. Iz činjenice da jedini osnivač unosi ulog za stjecanje poslovnog udjela tako da ta sredstva budu na raspolaganju društvu proizlazi da nakon dane izjave o osnivanju, a prije upisa društva u sudski registar postoji preddruštvo. Osnivač do trenutka upisa društva u sudski registar za obveze preddruštva odgovara svojom imovinom. S obzirom na to da preddruštvo nije trgovačko društvo niti je pravna osoba pitanje je radi li se o pojavnom obliku ortaštva. Međutim, kako se na temelju zakonske definicija ortaštva¹⁵, dvije ili više osoba uzaja-

publiciteta, usvajanja odluka te poslova sa samim sobom. Tekst Direktive iz 2009. dostupan na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32009L0102>.

¹¹ Izričita zabrana sukcesivnog osnivanja d.o.o. propisuje se čl. 387. st. 6. ZTD-a.

¹² Tako Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala*, Svezak II., Organizator, Zagreb 2020. str 43.

¹³ *Arg. ex* čl. 387. st. 2. ZTD-a.

¹⁴ Na temelju odredbe čl. 388. ZTD-a društveni ugovor, odnosno izjava o osnivanju društva mora sadržavati: a) ime, prezime, odnosno tvrtku, prebivalište, odnosno sjedište osnivača, ako je osnivač fizička osoba i njen osobni identifikacijski broj, a ako je osnivač pravna osoba i matični broj subjekta, odnosno odgovarajuće podatke ako je riječ o stranjoj osobi, b) tvrtku i sjedište društva, c) ukupni iznos kapitala, te iznos svakog pojedinog uloga osnivača, a sastoji li se ulog od stvari ili prava, mora ih se detaljno opisati i naznačiti njihovu vrijednost, te broj i nominalne iznose poslovnih udjela koje uz obvezu uplate uloga preuzima svaki osnivač, d) odredbu o tome osniva li se društvo na određeno ili na neodređeno vrijeme i e) prava i obveze koje članovi imaju prema društvu pored uplate svojih uloga, te prava i obveze koje društvo ima prema članovima. Pored obveznog sadržaja, društveni ugovor, odnosno izjava o osnivanju društva može imati i neobvezni sadržaj kao što su primjerice: odredbe o dodatnim činidbama članova društva, način rada uprave društva, mogućnost, način i postupak istupanja iz društva, uvjeti za opoziv članova društva odredbe o nadzornom odboru društva, nadležnosti skupštine društva i slično.

¹⁵ Čl. 637. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 34/22, 134/22, 18/23. (dalje: ZOO).

mno obvezuju uložiti svoj rad i/ili imovinu radi postizanja zajedničkog cilja, ortaštvo je zajednica osoba i dobara bez pravne osobnosti.¹⁶ Kod jednočlanog društva nema udruživanja dvije ili više osoba pa nema ni zajednice kao takve. Problem je u tomu što je posrijedi osnivač i što taj osnivač unosi ulog u društvo uplatom preddruštva koje čini ta ista osoba kao jedini osnivač.¹⁷ Očito je da ono što je društvu preneseno prije nego što je nastalo kao pravna osoba netko mora imati, da osnivač mora s nekim sklopiti pravni posao kojim unosi temeljni ulog u društvo, da nekome mora dati osiguranje da će uplatiti ostatak onoga što još nije uplatio prije upisa društva u sudski registar. Do upisa društva u sudski registar netko mora biti nositelj poduzeća¹⁸ koje mora djelovati, a bez postojanja preddruštva to ne bi bilo moguće. Na preddruštvo jednočlanog društva ne primjenjuju se odredbe kojima se uređuje ortaštvo, ali to ga ne priječi da bude nositelj prava i obveza, da sudjeluje u pravnom prometu, ima organe kao i preddruštva društva kapitala s više članova, te da u pravnom prometu bude zastupano na isti način kao i ostala preddruštva. Njega zastupa uprava, a ako je jedini osnivač ujedno i jedini član uprave, on za sklapanje poslova preddruštva s njime, primjerice glede unosa uloga u društvo, mora imati posebnu ovlast koju sadržava izjava o osnivanju društva, jer je riječ o sklapanju ugovora pri kojem se na obje strane nalazi ista osoba, jednom kao ugovorna strana, a drugi put kao zastupnik druge ugovorne strane.¹⁹ ZTD, time što propisuje da se prije upisa društva u sudski registar mora u društvo unijeti ono na što su se osnivači (pa i kad je jedan) obvezali tako da ono time može slobodno raspolagati, a posebice zahtjevom da to u cijelosti mora učiniti jedini osnivač d.o.o.-a, praktički je odredio da i društvo kapitala koje ima samo jednog osnivača ima preddruštvo. Ako se u društvo ne unese sve što se tako zahtijeva, jedini osnivač mora dati primjereno osiguranje da će to učiniti.²⁰ Budući da preddruštvo čini samo jedna osoba, može doći do zloraba. Jedini član društva može postupiti tako da prema trećima ne pokazuje unos uloga u društvo, nego da to obznani tek kad prijeti opasnost da ono što je uneseno bude zahvaćeno ovrhom ili na neki drugi način radi podmirjenja njegovih obveza. Činjenica da preddruštvo nastaje davanjem izjave kod javnog bilježnika može objektivizirati okolnost da je preddruštvo nastalo, što će se i vremenski moći utvrditi na temelju javnobilježničke isprave, ali se time neće moći dokazati i je li osnivač što unio u društvo, odnosno kad je na temelju te izjave i što osnivač unio u društvo. To će se morati dokazivati drugim sredstvima, primjerice ugovorom sklopljenim s preddruštvom. Ne dođe li do upisa društva u sudski registar, ulog se vraća osnivaču bez provođenja likvidacije.

Izjava o osnivanju d.o.o. ima dvostruku funkciju. S jedne strane njome se predviđa da postoji samo jedan osnivač, navodi se cilj društva te broj poslovnih udjela na koje se odnosi temeljni kapital. S druge strane njome se postavljaju temelji budućeg društva

¹⁶ O otvorenim pitanjima pravnog položaja ortaštva detaljnije Bilić, A., Priznavanje pravne i stranačke sposobnosti ortaštvu, *Zagrebačka pravna revija* 3/14, 2014., str. 237.

¹⁷ O preddruštvu jednočlanog d.o.o.-a u njemačkom pravu vidi kod Roth, G., Altmeppen, H., *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, München, 2015., § 11, Rn. 76.-79.

¹⁸ Poduzeće u pravnom smislu je organizirana gospodarska cjelina koja se sastoji od subjektivnog, objektivnog i ustrojbenog elementa. To je spoj rada i kapitala objedinjenih zajedničkim vodstvom. Više o pojmu poduzeća vidi Barbić, J., *Pravo društava*, Knjiga prva, Općio dio, Zagreb, 2006, str. 212. i dalje.

¹⁹ Čl. 41. st. 3. u svezi s čl. 49. ZTD-a. Direktor ne može bez posebne ovlasti trgovačkoga društva nastupati kao druga ugovorna strana i s društvom sklapati ugovore u svoje ime i za svoj račun, u svoje ime a za račun drugih osoba, ili u ime i za račun drugih osoba.

²⁰ *Arg. ex* 394. st. 2. ZTD-a.

– pravne osobe, pa ona obvezuje ne samo osnivača nego i budućeg člana ako osnivač na treću osobu prenese svoj poslovni udio odnosno udjele. Izjava o osnivanju proizvode pravne učinke i kada otpadnu svi članovi. Riječ je o statusno pravnom poslu kojim nastaje nova pravna osoba pa on sadrži elemente koji nadilaze okvire obveznopravnog odnosa. U hrvatskom pravu društava pojmovno se razlikuje organizacijsko pravni posao jer se za višečlano društvo naziva društveni ugovor, a za jednočlano društvo izjava o osnivanju društva. Spoje li se raspolaganjem poslovnim udjelima po bilo kojoj osnovi svi udjeli kod jedne osobe tako da nastane jednočlano društvo, zbog toga se ne mijenja društveni ugovor niti je potrebna izjava o osnivanju društva. Ako je pak društvo osnovano na temelju izjave o osnivanju društva pa ono nakon toga postane društvo s više od jednog člana, članovi društva tada moraju donijeti društveni ugovor jer je tu riječ o pravnom poslu koji uključuje suglasnost volja.²¹

U vanjskom odnosu osnivanje društva započinje jednostranom izjavom člana o osnivanju koja odmah proizvodi pravne učinke. Sloboda uređenja unutrašnjih odnosa jednaka je višečlanim društvima, a prisilnim odredbama ZTD-a propisuje da minimum sadržaja izjave o osnivanju društva.²² Sloboda uređivanja odnosa u društvu omogućuje osnivaču da, primjerice, ustroji organe društva po uzoru na dioničko društvo, tako da uz skupštinu i upravu društvo ima i nadzorni odbor, uprava može biti jednočlana ili višečlana, mogu se izrijekom odrediti pitanja koja su u isključivoj nadležnosti uprave i sl. Tako mogu nastati različite podvrste d.o.o.-a, a raznolikost njegovih pojava oblika ukazuje na značaj koju ima načelo autonomije osnivača u uređenju bitnih pitanja za društvo.²³ Sloboda uređenja odnosa u društvenom ugovoru znači da se tim aktom može urediti da članovi primjerice imaju međusobno različit pravni položaj u društvu a mogu se isključiti i mehanizmi unutrašnje kontrole.²⁴ Radikaln primjer te slobode jest upravo osnivanje jednočlanog d.o.o.-a čiji je osnivač ujedno i jedini član uprave društva (direktor). Personalno jedinstvo koje nastaje onda kada je jedini član društva ujedno i jedini član uprave – direktor društva *de facto* stavlja izvan snage odredbe o ustroju i međusobnom odnosu organa tog društva. Društvo ima pravnu osobnost zbog načela odvojenosti koje vrijedi za društva kapitala ali tim društvom zapravo vlada njegov jedini član. Nakon što je upisano u sudski registar praktički se ne razlikuje od višečlanog društva.²⁵ U organizacijskom smislu jednočlano društvo skromno je uređeno pa tako najčešće nije detaljno uređena skupština društva jer za to u jednočlanom društvu nema ni potrebe. Stoga, ako društvu pristupi barem još jedan član, preporučuje se izmjena

²¹ Čl. 412. st. 5. ZTD-a.

²² Čl. 388. ZTD-a.

²³ Sloboda uređenja odnosa u društvu omogućuje ustroj jednočlanog društva s minimalnim sadržajem izjave o osnivanju, višečlanog društva bez većinskog člana, višečlano društvo s većinskim članom, višečlano društvo kod kojeg članovi imaju jednake udjele, društvo koje ima ulogu nositelja zajedničkog pothvata (joint venture), obiteljskog društva čiji članovi žele spriječiti ulazak novih članova, ustroj d.o.o.-a koje spada u srednja ili velika poduzeća pa ga treba urediti kao dioničko društvo, d.o.o. kao komplementar u komanditnom društvu i d.o.o. u sustavu povezanih društava. Kao podvrstu d.o.o.-a valja istaknuti i jednostavno društvo zasebno uređeno odredbom čl. 391. a ZTD-a, koje se osniva uz korištenje zakonom uređenog obrasca – zapisnika o osnivanju jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću s jednim članom ili s najviše pet članova (prilog 1. i 2. uz ZTD), a što će se razjasniti u sljedećem poglavlju ovoga rada.

²⁴ Kod višečlanog d.o.o.-a osnivači mogu unutarnje odnose u društvu značajno prilagoditi svojim poslovnim planovima i potrebama.

²⁵ Liebscher, T., Fleischer, H., Goette, W., Münchener Kommentar GmbHG. München, 2015., § 45 Rn. 23.

osnivačkog akta, ne samo u tom smislu da se treba donijeti društveni ugovor kao poseban pravni posao u kojem sada više članova očituje volju za zajedničkim djelovanjem, već sama činjenica da sada društvo ima više članova nameće potrebu da oni detaljnije urede međusobni odnos.

U svezi s tvrtkom jednočlanog društva, vrijedi naglasiti da tvrtka društva mora sadržavati riječi “društvo s ograničenom odgovornošću” ili oznaku “d.o.o.”, a jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću oznaku „jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću“ ili oznaku „j.d.o.o.“.²⁶ Naznaka o kojoj vrsti društva je riječ izraz je načela istinitosti tvrtke. To je dostatno da svi sudionici u pravnom prometu znaju s kojom vrstom društva posluju a posebice znaju kako je uređeno pitanje odgovornosti za obveze tog društva. I jednočlano društvo mora imati naznaku pravnog oblika – d.o.o., odnosno j.d.o.o. Propusti li se u tvrtki društva navesti podatak o vrsti društva mogao bi nastati privid da je zastupnik društva pravni posao sklopio u svoje ime i za svoj račun ili da je pružio osobno jamstvo za pravni posao koji sklapa u ime i za račun društva.

Čak i ako tvrtka društva sadrži ime i prezime neke fizičke osobe, neće nastati zabluda o pravnom obliku ako se uz taj naziv navede i oznaka d.o.o. ili j.d.o.o.²⁷ Nema dvojbe o tome da su pravni odnosi unutar društva dinamični te da lako može doći do promjene članstva u društvu prijenosom udjela, istupom, isključenjem člana, pa korištenje osobnog imena ništa ne govori o broju članova niti o tome da je fizička osoba preuzela neke dodatne obveze u društvu.

2.1.2. Uplata uloga

Davanjem izjave o osnivanju društva kod javnog bilježnika jedini član preddruštva, u tom trenutku, mora društvu uplatiti svoj ulog. To se čini u skladu sa sadržajem izjave o osnivanju kojom je član preuzeo svoj poslovni udio, ili svoje poslovne udjele ako se izdaje više poslovnih udjela²⁸, koji treba uplatiti društvu. Ukupan iznos svih uloga mora odgovarati iznosu temeljnog kapitala društva.²⁹ Za stjecanje preuzetog poslovnog udjela mora se unijeti ulog u društvo, pri čemu onim što je uloženo u društvo raspolaže

²⁶ *Arg. ex* čl. 13. st. 4. ZTD-a. Tvrtka je ime pod kojim trgovačko društvo posluje i pod kojim sudjeluje u pravnom prometu (Čl. 11 st.1. ZTD-a). Naziv tvrtke, odnosno ime društva određuje osnivač izjavom o osnivanju društva. Prije osnivanja društva potrebno je provjeriti postoji li u sudskom registru već tvrtka s istim imenom što je moguće učiniti na mrežnim stranicama sudskog registra ili putem servisa za poduzetnike HITRO.HR. Ime tvrtke trgovačkog društva mora biti na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu ili na službenom jeziku jedne od članica Europske unije i na latiničnom pismu, a mogu se koristiti i arapski brojevi. Pri izboru imena potrebno je držati se određenih ograničenja i načela. U Republici Hrvatskoj ne mogu biti registrirane i upisane u sudski registar dvije tvrtke istog imena. Ukoliko se dvije tvrtke istog imena prijave za upis u sudski registar, sud će odobriti upis onoj koja je prva podnijela prijavu. Tvrtke se moraju jasno razlikovati, kako bi se spriječila zamjena tvrtki u uobičajenom prometu. Podaci sadržani u tvrtci moraju biti istiniti (čl. 12. ZTD-a). Ne smije sadržavati podatke koji bi glede djelatnosti i opsega poslovanja mogla dovesti u zabludu. Uz naznaku kojom se поближе određuje ime tvrtke, u imenu mora biti sadržana i naznaka oblika trgovačkog društva kao i predmeta poslovanja društva. Trgovačko društvo može upotrebljavati i skraćenu tvrtku koja mora sadržavati karakteristični dio tvrtke i naznaku oblika društva, te se također upisuje u sudski registar.

²⁷ Naime, u ranijoj praksi u SR Njemačkoj prevladavao je stav da je riječ o jednočlanom društvu ako tvrtka društva sadrži ime i prezime fizičke osobe. Liebscher, T., Fleischer, H., Goette, W., Münchener Kommentar GmbHG. München, 2015., § 4 Rn. 33.

²⁸ Osnivač može kod osnivanja d.o.o.-a, pa tako i jednočlanog, preuzeti više poslovnih udjela.

²⁹ Čl. 385. st. 1. ZTD-a.

društvo, a poslovnim udjelom član kojem on pripada.³⁰ Ulog se može uplatiti u novcu ili unosom stvari i prava u društvo.

Unos novca najjednostavniji je predmet uplate temeljnog kapitala i osnovni je način unosa uloga u društvo, a nastanu li smetnje u ispunjenju ugovora o unosu stvari i prava, ostaje obveza da se ulog u društvo uplati u novcu. Obveza uplate u novcu izvršena je kada se na račun društva³¹ kod kreditne institucije u Republici Hrvatskoj prenesu novčana sredstva određena izjavom o osnivanju društva. Osnivanje jednočlanog društva otvara neka pitanja u svezi s unosom uloga u društvo. Postupi li jedini član prema odredbi o dužnosti uplate samo četvrtine novčanog iznosa prije upisa društva u sudski registar³², jasno je da se tada ne mogu jednostavno primijeniti odredbe koje se primjenjuju za slučaj kada član nije ispunio svoju obvezu uplate uloga jer posebice u slučaju kada je jedini član ujedno i jedini direktor (član uprave) društva, praktički ne postoji osoba koja bi ustala sa zahtjevom u ime društva.³³ Taj problem se riješio posebnim odredbama koje vrijede samo za jednočlano društvo. Tako kod podnošenja prijave za upis društva u sudski registar, ako društvo osniva samo jedan osnivač, on mora prije podnošenja prijave dati primjereno osiguranje za to da će dio uloga u novcu koji nije uplaćen biti uredno plaćen.³⁴

U društvo se može uložiti svaka stvar koja je u pravnom prometu ako ima imovinsku vrijednost.³⁵ Pri tome se onaj tko ulaže stvar obvezuje društvu prenijeti vlasništvo nad njom. Predmetom ulaganja može biti i nepokretna i pokretna stvar. Kao ulog u društvo se može unijeti svako pravo koje se može prenositi i koje ima imovinsku vrijednost. Predmetom ulaganja može biti ograničeno stvarno pravo na nekretnini koje ima imovinsku vrijednost: stvarna služnost, plodouživanje i pravo uporabe, stvarni teret, koncesija i obvezno pravo upotrebe nekretnine.³⁶ Stvari i prava moraju se unijeti u društvo prije nego što se ono upiše u sudski registar. Kako bi se osiguralo da se u društvo doista unesu stvar ili pravo, ZTD propisuje niz pravila kojima se osigurava unos u društvo vrijednosti koja odgovara iznosu temeljnog kapitala, a na ulaganje stvari i prava u društvo na odgovarajući se način primjenjuju odredbe ZTD-a o ulaganju stvari i prava

³⁰ Tako Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga-društva kapitala*, Svezak II, str. 14.

³¹ Društvo još ne postoji, ali osnivač društva u kreditnoj instituciji otvara račun na koji mora položiti iznos koji odgovara visini temeljnog kapitala društva određen u izjavi za osnivanje odnosno četvrtini toga kapitala ako se odluči osnovati društvo na temelju odredbe čl. 390. st. 2. ZTD-a. Ako se društvo osnuje položeni iznos postaje imovinom društva (društvo ima imovinskopравни zahtjev prema banci na temelju otvorenog računa, a osnivač treba priložiti Izvadak iz sudskog registra ili Rješenje o upisu u sudski registar (priložiti presliku, izvornik dati na uvid) i Obavijest o razvrstavanju Državnog zavoda za statistiku (priložiti presliku, izvornik dati na uvid).

³² Na temelju odredbe čl. 390. st. 2. ZTD-a prije upisa osnivanja društva u sudski registar osnivač mora uplatiti najmanje četvrtinu uloga za preuzeti poslovni udjel kojeg uplaćuje u novcu. S obzirom da je najmanji iznos temeljnog kapitala 2500 eura osnivač mora uplatiti barem 625 eura.

³³ Primjerice odredbe iz čl. 397. ZTD-a o odgovornosti članova društva i članova uprave, odredbe o zateznim kamatama (čl. 399. ZTD-a), o isključenju člana društva koji je u zakašnjenju (čl. 400. ZTD-a), o odgovornosti prednika (ako je jedini član ujedno bio i osnivač društva – čl. 401. ZTD-a), o prodaji udjela (čl. 402. ZTD-a), o odgovornosti (ostalih) članova društva (čl. 403. ZTD-a) itd.

³⁴ Čl. 394. st. 2. ZTD-a.

³⁵ Više o tome vidi Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala*, Svezak I., Organizator, Zagreb 2020. str 196. i dalje.

³⁶ Ibidem.

u dioničko društvo.³⁷ Ulozi se moraju uplatiti odnosno unijeti tako da njima društvo može slobodno raspolagati nakon upisa njegovog osnivanja u sudski registar.³⁸

Ono što se unosi u društvo nije temeljni kapital, nego se iskazuje u njegovoj aktivni i vrijednosna je protuteža upisanog kapitala u pasivi društva. D.o.o. baštini kontinentalnoeuropsku tradiciju preventivne zaštite kapitalne osnove društva.³⁹ Ona je u službi zaštite vjerovnika koja, uz zaštitu manjine u društvu, sačinjava srž prava društava kapitala. Stožerni element toga mehanizma je temeljni kapital. To je u novcu (eurima) određeni iznos imovine (utvrđen u statutu društva) koji služi kao znak da je u određenom trenutku određena imovina unesena u društvo na ime uplate uloga u društvo, odnosno kako društvo prema članu ima određenu tražbinu s naslova uplate takvog uloga u društvo ako on ranije nije bio uplaćen.⁴⁰ Prisilnim odredbama ZTD-a priječi se mogućnost da se u društvo unese manje od onog što je iskazano kao temeljni kapital, tj. da početna imovina društva bude manja od iznosa temeljnog kapitala. Društva kapitala temelje se na međusobno nadopunjujućim načelima unosa kapitala i održavanja kapitala. Načelo unosa kapitala osigurava da se u društvo unese barem imovina čija vrijednost odgovara visini temeljnog kapitala društva. Načelo održavanja kapitala osigurava da se ta imovina ne vrati natrag članovima društva. Načela unosa i održavanja kapitala konkretizirana su brojnim odredbama ZTD-a. Dapače, može se reći da je veliki broj prisilnih pravila koja vrijede za društva kapitala odraz upravo načela unosa i održavanja kapitala. Načelo održavanja kapitala društava kapitala i zabrana vraćanja uloga dio je i europske pravne stečevine, putem Direktive 77/91/EEZ (čl. 15, 16)⁴¹, Direktive 2012/30/EU (čl. 17, 18)⁴² i trenutno važeće Direktive (EU) 2017/1132 (čl. 56-58).⁴³ Načelo održavanja kapitala i zabrana vraćanja uloga u društvima kapitala nisu ograničeni na imovinu koja odgovara temeljnom kapitalu. Iz toga slijedi da je u društvima kapitala načelom održavanja kapitala i zabranom vraćanja uloga zaštićena ne samo imovina koja odgo-

³⁷ Čl. 390. st. 4. ZTD-a.

³⁸ Čl. 390. st. 5. ZTD-a.

³⁹ Više o tome vidi Ivkošić, M., Kapitalno orijentirani sustav zaštite vjerovnika, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Zagrebu, 1/2020., str. 107. i dalje. Bezzenberger, T., *Das Kapital der Aktiengesellschaft*, Köln, 2005., str. 54. i dalje.

⁴⁰ Osnivanje društva centralna je točka zaštite vjerovnika u kojima su izravno sukobljeni interesi članova društva i vjerovnika. Članovi nisu dužni dokazati da je određeni iznos temeljnog kapitala dostatan za ostvarenje poduzetničkih ciljeva, niti registarski sud provjerava kapitalnu opskrbljenost društva u smislu mogućnosti ostvarenja cilja društva, već samo provjerava jesu li osnivači unijeli u društvo imovinu kojom ono može raspolagati. Hoće li se poslovni neuspjeh društva negativno odraziti na vjerovnike društva, problem je koji se rješava odredbama o zaštitnom djelovanju temeljnog kapitala. Više o tome vidi *ibidem*.

⁴¹ Druga direktiva Vijeća (77/91/EEZ) od 13. prosinca 1976. o koordinaciji zaštitnih mehanizama koje, radi zaštite interesa članica i ostalih, države članice zahtijevaju od trgovačkih društava u smislu članka 58. stavka 2. Ugovora, s obzirom na osnivanje dioničkih društava i održavanje i promjenu njihovog kapitala, a s ciljem ujednačavanja tih zaštitnih mehanizama, Službeni list EU 26, 31.1.1977, str. 1–13.

⁴² Direktiva 2012/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o usklađivanju zaštitnih mehanizama koje, radi zaštite interesa članova i trećih osoba, države članice zahtijevaju od trgovačkih društava u smislu članka 54. drugog stavka Ugovora o funkcioniranju Europske unije, u pogledu osnivanja dioničkih društava te održavanja i promjene njihovog kapitala, a s ciljem ujednačavanja tih zaštitnih mehanizama, Službeni list EU 315 od 14.11.2012, str. 74–97.

⁴³ Direktive (EU) 2017/1132 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o određenim aspektima prava društava, Službeni list EU 169, od 30.6.2017, str. 46–127.

vara temeljnom kapitalu nego i sva imovina koja se temeljem zakona ne smije isplatiti članovima društva.

Sjedine li se u roku od tri godine po upisu društva u sudski registar svi udjeli kod jednoga člana ili uz to i kod društva, član društva mora u roku od tri mjeseca od takvog sjedinjenja u cjelini uplatiti sve uloge u novcu ili dati društvu osiguranje za ono što još nije uplaćeno ili dio udjela prenijeti na nekog trećeg. Član društva dužan je odmah po proteku tog roka izvijestiti registarski sud o tome koju je od propisanih mjera poduzeo i pružiti dokaz da je to učinio. Ne postupi li tako, registarski sud će ga pozvati da to učini u roku koji mu za to odredi. Ako član društva ne ispuni svoju propisanu obvezu ni u tome roku, a ne uloži ni osnovanu žalbu protiv rješenja kojim je pozvan da je ispuni, registarski sud će donijeti odluku o prestanku društva.⁴⁴

2.1.3. Imenovanje članova uprave i izbor članova nadzornog odbora, ako ga društvo ima

Prije podnošenja prijave za upis osnivanja društva u sudski registar član društva mora imenovati člana odnosno članove uprave, a ako ono ima nadzorni odbor izabrati i prve članove tog odbora.⁴⁵ Izjava o osnivanju društva mora sadržavati odredbu o broju članova uprave, a odluči li se za dualistički ustroj organa d.o.o.-a mora se odrediti i broj članova nadzornog odbora. U praksi je pravilo da jednočlano društvo ima jednog člana uprave, a rijetka je pojava da ono ima i nadzorni odbor. Imenovanje članova uprave i izbor članova nadzornog odbora mora se obaviti u skladu s odredbama ZTD-a i izjave o osnivanju društva.⁴⁶ Prijavi za upis u sudski registar treba priložiti odluku o imenovanju odnosno izboru. Odluka se donosi u pisanom obliku, a imenovani odnosno izabrani članovi se moraju s njome suglasiti, tj. dati svoj pisani pristanak. Ako je osnivač društva fizička osoba uobičajeno je da on imenuje sebe za jedinog člana uprave tako da on postaje jedini član obaju obveznih organa društva: uprave i skupštine.

⁴⁴ Čl. 398. st. 7. i 8. ZTD-a. U svezi s činjenicom da nema drugih članova koji bi bili dužni uplatiti dugovanu razliku, ranije je u Njemačkom pravu postojala odredba § 7. Abs 2. S. 3. njemačkog GmbHG-a prema kojoj odredbi je jedini član društva bio dužan pružiti osiguranje za neuplaćeni novčani iznos. Uz to, dodatna zaštita bila je predviđena i odredbom iz § 19. Abs 4. GmbHG-a. Prema toj odredbi ako u roku od tri godine od upisa društva u sudski registar jedan član stekne sve poslovne udjele (osim vlastitih udjela društva) tada taj član u roku od tri mjeseca od stjecanja mora u cijelosti uplatiti novčane uloge ili pružiti osiguranje ili prenijeti dio poslovnih udjela na treće osobe. Kao razlog za ukidanje tih odredaba isticalo se da one dodatno kompliciraju osnivanje društva. Dvojbena je svrhovitost te deregulacije s obzirom na to da treba zaštititi interese vjerovnika. Spomenuta odredba ne predstavlja nepotrebno kompliciranje osnivanja kada član uvijek može to izbjeći uplati li u cijelosti novčani ulog ili ako uključujući još jednu osobu – člana. Dodatan problem u SR Njemačkoj predstavlja pravni tretman slučajeva kada su se po staroj verziji zakona ispunile pretpostavke da jedini član mora pružiti osiguranje. Prema široko prihvaćenom tumačenju ta je pretpostavka naknadno otpala. S druge strane ističe se prigovor da takvo tumačenje očito ne vrijedi za spomenutu odredbu § 19. Abs. 4. i 5. GmbHG-a koja djeluje samo *ex nunc*, dakle, ne primjenjuje se u već započetim slučajevima. Tako prestaje primjena te zaštitne odredbe samo ako se uplati cijeli novčani ulog, uvede još jednog člana u društvo ili se provede smanjenje temeljnog kapitala društva u visini dugovanog novčanog iznosa. Nije dostatno da samo protekne rok od tri godine od upisa društva u sudski registar. O tome detaljnije vidi Tebben, J., Michalski, L., Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz). München, 2010., § 7 Rn. 37. i 38.

⁴⁵ Čl. 394. st. 1. ZTD-a.

⁴⁶ Član uprave odnosno nadzornog odbora može biti samo poslovno sposobna fizička osoba za koji ne postoje smetnje za imenovanje odnosno izbor propisane odredbama ZTD-a.

2.1.4. Izvješće o osnivanju i revizija osnivanja
u slučaju kvalificiranog osnivanja jednočlanog
d.o.o.-a

Izvješće o osnivanju i revizija osnivanja potrebni su ako su u osnivanju daju posebne pogodnosti ili ako se u društvo ulažu stvari ili prava.⁴⁷ Time je osnivanje d.o.o.-a jednostavnije od osnivanja dioničkog društva.⁴⁸ Revizora osnivanja imenuje registarski sud na području kojeg društvo, u vrijeme još preddruštvo, ima sjedište koje će upisati u sudski registar. Osnivač i član uprave su dužni pred nadležnim registarskim sudom podnijeti zahtjev za imenovanje revizora, ako su za to ispunjeni uvjeti propisani ZTD-om.⁴⁹ Uloga je revizije osnivanja i u tome da se vjerovnici društva zaštite od mogućih prijevara kojima bi društvo iskazalo manju početnu imovinu od one koju javno iskazuje. Revizora osnivanja, ako je po zakonu potreban, imenuje sud i kada je riječ o jednočlanom d.o.o.-u, ako je taj član ujedno i jedini član uprave.⁵⁰

2.1.5. Upis društva u sudski registar

Prijavu za upis u sudski registar i sve priloge treba ovjeriti kod javnog bilježnika. Prilikom ovjere potrebna je nazočnost svih osnivača i osoba čije je potpise potrebno ovjeriti. Uz prijavu za upis u sudski registar (obrazac Po), potrebno je ovjeriti i sljedeće dokumente: a) osnivački akt – izjavu o osnivanju ako društvo osniva samo jedna osoba, b) izjavu članova ovlaštenih za zastupanje društva o prihvaćanju postavljanja, c) odluku o imenovanju članova uprave, d) potpis direktora ili potpise članova uprave, e) potpise članova nadzornog odbora ako društvo ima nadzorni odbor, f) odluku o imenovanju prokuriste društva i njegov potpis, ako društvo ima prokuristu i g) odluku o određivanju adrese društva. Dokumentaciju koja je na stranom jeziku ovlaštení sudski tumač treba prevesti na hrvatski jezik. Nakon ovjere dokumenata podnosi se mjesno nadležnom Trgovačkom sudu prijava za upis u sudski registar na obrascu „PO“ propisanom Pravilnikom o načinu upisa u sudski registar. Prijavu podnose članovi uprave i predsjednik nadzornog odbora, ako društvo ima taj organ.⁵¹ Ako prijavu nisu potpisale sve osobe koje su je po zakonu dužne potpisati, sud će prijavu odbaciti bez pozivanja na ispravku ili dopunu prijave. U prijavi za upis u sudski registar moraju se navesti podaci koji se propisuju odredbom čl. 394. st. 4. ZTD-a.⁵² Prijavi je potrebno priložiti

⁴⁷ *Arg. ex* čl. 390. st 4. i čl. 394. st. 5. t. 5. ZTD-a.

⁴⁸ Kod dioničkog društva osnivači uvijek moraju sastaviti i podnijeti izvješće o osnivanju, a revizija se osnivanja provodi u većem broju slučajeva u odnosu na reviziju osnivanja d.o.o.-a. Vidi Barbić, J. društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak II., Organizator, Zagreb 2020. str. 51. Jurić, D., Pravo društava, Rijeka, 2020. str. 397.

⁴⁹ Čl. 182., 187., a skladu s odredbama čl. 395. ZTD-a.

⁵⁰ To stajalište zauzeo je Visoki trgovački sud Republike Hrvatske u odluci donesenoj 1998. u predmetu Pž-3834/98. objavljenoj u Zbirci rješidbi hrvatskih trgovačkih sudova, br. 5. str. 144.

⁵¹ Barbić, Jakša, Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak II., Organizator, Zagreb 2020., str. 55.

⁵² Obvezni podaci u prijavi za upis u sudski registar jesu: 1. tvrtka, sjedište, adresa društva u Republici Hrvatskoj i djelatnosti iz čl. 34. st. 3. ZTD-a ako čine predmet poslovanja, 2. iznos temeljnog kapitala društva, 3. prema okolnostima podaci i izjave iz čl. 187.a stavka 1. i 2. ZTD-a, 4. izjava članova uprave da su upoznati s obvezom izvještavanja suda i da nema okolnosti koje bi bile protivne odredbi čl. 239. st. 2. ZTD-a, 5. osobni podaci članova uprave, predsjednika i članova nadzornog odbora, ako ga društvo ima, te njihovo prebivalište i osobni identifikacijski broj, 6. osobni podaci članova društva, ako su članovi društva fizičke osobe i njihovi osobni identifikacijski brojevi, a ako su članovi društva pravne osobe,

primjerak izjave o osnivanju ovjerene kod javnog bilježnika, popis članova sa njihovim osobnim podacima, potvrdu kreditne institucije da je ulog uplaćen, osiguranje ako društvo osniva jedan osnivač, a ulog nije uplaćen u cijelosti prije upisa, ako se u osnivanje daju posebne pogodnosti ili se ulažu stvari i prava, izvješće o osnivanju društava i reviziji osnivanja, popis osoba ovlaštenih za vođenje poslova društva s njihovim osobnim podacima, ako društvo ima nadzorni odbor, popis članova odbora s njihovim osobnim podacima, dozvola državnog organa, ako se traži za upis društva ili djelatnosti iz čl. 34 st. 3. ZTD-a.

Uz prijavu se mora dostaviti i dokaz o ispunjenju dospelih dodatnih činidbi osnivača i da s njihovim predmetom društvo može slobodno raspolagati, a mora se priložiti i odluka osnivača kojom se utvrđuje predmet poslovanje i popis djelatnosti koje ga čine.⁵³

Nakon podnošenja prijave i popratne dokumentacije, sud je dužan ispitati je li društvo uredno osnovano, sadržava li prijava zakonom propisani sadržaj, te jesu li priložene sve propisane isprave.⁵⁴ Sud ispituje materijalne i formalne pretpostavke za upis, a ako smatra da je vrijednost predmeta ulaganja stvari ili prava u poslovnom udjelu pojedinog osnivača bitno manja od visine poslovnog udjela pojedinog osnivača preuzete izjavom o osnivanju društva ili to utvrde revizori osnivanja, sud će prijavu za upis odbiti.⁵⁵ Sud će upis odbiti i ako revizori izjave, ili je očigledno da izvješća o osnivanju ili reviziji, koje je dostavila uprava društva, nisu točni. Razlog za odbijanje prijave za upis društva u sudski registar je i izjava o osnivanju, ako ona ne sadrži odredbe propisane zakonom ili sadrži neke odredbe koje su na štetu vjerovnika ili odredbe koje ga čine ništetnim.

Ako sud utvrdi da je prijava osnovana, i da nema drugog subjekta upisanog pod istom tvrtkom, donijet će rješenje o upisu društva u sudski registar. Danom donošenja rješenja o upisu nastaje novi subjekt prava odnosno društvo stječe pravnu osobnost te prestaje postojati preddruštvo. U sudski registar ne upisuju se svi podaci iz prijave, nego samo oni od javnog interesa, i oni koji mogu biti od interesa za treće strane.⁵⁶

Nakon donošenja rješenja o upisu društva u sudski registar, na mrežnoj stranici sudskog registra objavljuju se podaci o upisu koji se po zakonu javno objavljuju.⁵⁷

njihovi matični brojevi subjekta odnosno odgovarajući podaci ako je riječ o stranoj osobi.

⁵³ Čl. 394. st. 6. i 7. ZTD-a.

⁵⁴ Čl. 395. st. 1. ZTD-a.

⁵⁵ Momčinović, Z, Sušan, M.: Obrt i trgovačko društvo s ograničenom odgovornošću: komentar zakonskih propisa, sudska praksa, objašnjenja i upute za poslovanje, Poslovni zbornik, Zagreb, 2005. str. 251.

⁵⁶ Na temelju čl. 396. st. 1. ZTD-a u sudski registar upisuju se: 1. tvrtka, sjedište, adresa društva u Republici Hrvatskoj i predmet poslovanja društva, 2. ukupni iznos temeljnog kapitala, 3. dan sklapanja društvenog ugovora, 4. vrijeme trajanja društva ako je ono određeno društvenim ugovorom ili izjavom o osnivanju, 5. imena i prezimena članova uprave, predsjednika i članova nadzornog odbora, ako ga društvo ima, njihovo prebivalište i osobni identifikacijski broj, 6. ovlasti za zastupanje društva, 7. ako je za primanje očitovanja volje i pismena u ime društva s navođenjem adrese u Republici Hrvatskoj ovlaštena neka osoba, upisuje se i taj podatak; za treće spomenuta je osoba za to ovlaštena sve dok ju se ne izbriše iz sudskog registra i objavi upis brisanja, osim ako je trećemu bilo poznato da ta osoba više nema ovlast o kojoj je ovdje riječ i 8. ime i prezime, prebivalište i osobni identifikacijski broj, odnosno tvrtka i sjedište jedinog osnivača.

⁵⁷ Po upisu društva u sudski registar Državnom zavodu za statistiku treba podnijeti zahtjev za razvrstavanje po djelatnostima prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti. Državni zavod za statistiku razvrstava poslovni subjekt prema djelatnosti koju pretežito obavlja. (Čl. 11. st. 1. Pravilnika o razvrstavanju poslovnih subjekata prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007 – NKD 2007., Narodne novine 55/16). Ako društvo ima zaposlenih prije početka

2.1.6. Odgovornost člana društva i drugih osoba u postupku osnivanja

Član društva koji preuzima poslovni udio odnosno udjele odgovara za moguću štetu koju je počinio društvu u postupku njegovog osnivanja. Uz opća pravila odgovornosti za štetu na temelju odredbi ZOO-a⁵⁸, član društva koji je njegov osnivač odgovara za štetu društvu na temelju odredbi ZTD-a u dva slučaja: a) zbog davanja pogrešnih podataka u osnivanju društva i b) zbog oštećenja društva ulozima ili troškovima osnivanja⁵⁹. Davanje pogrešnih podataka se odnosi na sve podatke koji se mogu dati pri osnivanju društva bez obzira na to tko ih daje i ne ograničavajući se samo na upis društva u sudski registar. Društvo na ime naknade štete može tražiti da mu član društva: a) uplati iznose uloga koji nisu uplaćeni, b) nadoknadi ono što je društvo platilo u osnivanju, a nije u izjavi o osnivanju priznato kao trošak osnivanja i c) naknadi i drugu štetu davanjem pogrešnih podataka.

Zahtjev za naknadu štete od člana društva, članova uprave i osoba za čiji je račun član društva preuzeo poslovni/poslovne udjele nastaje upisom društva u sudski registar, a ti zahtjevi zastarijevaju za pet godina. Ako je radnja koja dovodi do odgovornosti za štetu počinjena nakon tog upisa, zastara počinje teći od dan kada je počinjena.⁶⁰

2.2. Osnivanje društva na daljinu bez punomoćnika

Upotreba digitalnih alata i postupaka u pravima društava članica Europske Unije je jedan od prioriteta Europske komisije. To su važne pretpostavke povećanja učinkovitosti poslovanja trgovačkih društava unutar jedinstvenog digitalnog tržišta država članica EU-a, odnosno izgradnje digitalne Europe, što se smatra jednom od najvažnijih politika EU-a.⁶¹ Pri osnivanju d.o.o.-a, osnivač mora osobno ili putem svojeg punomoćnika dati izjavu o osnivanju društva u obliku javnobilježničkog akta ili privatne isprave koju potvrdi javni bilježnik.⁶² U tome slučaju osnivačima stručnu pomoć pruža javni bilježnik i obavještava (poučava) ih o njihovim pravima i dužnostima. Preventivna pravna njega (njem. *vorsorgende Rechtspflege*) koju pružaju javni bilježnici jedan je od uporišnih stupova hrvatskih društva kapitala.⁶³ Značajna je novost je da se u naš pravni poredak uvodi

poslovanja potrebno je podnijeti prijavu o početku poslovanja obveznika u Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje te Zavod za zdravstveno osiguranje. Kako bi društvo moglo zakonito otpočeti s radom potrebno je ishoditi odluku županijskog Ureda za gospodarstvo o zadovoljavanju tehničkih, zdravstvenih, ekoloških i drugih uvjeta propisanih za obavljanje te djelatnosti. Društvo treba prijaviti Poreznoj upravi koja je nadležna po mjestu njegova sjedišta kako bi se mogao provesti upis u registar obveznika poreza na dobit i PDV-a, te u registar stvarnih vlasnika (<https://www.fina.hr/registar-stvarnih-vlasnika>). Registar stvarnih vlasnika je središnja elektronička baza podataka koja sadrži podatke o stvarnim vlasnicima pravnih subjekata i trustova. Registar u ime Ministarstva financija – Ureda za sprečavanje pranja novca i financiranje terorizma vodi Financijska agencija (FINA). Trgovačko društvo je obveznik upisa u Registar na temelju čl. 33. st. 4. Zakona o sprečavanju pranja novca i financiranja terorizma, Narodne novine br. 108/17, 39/19 i 151/22.

⁵⁸ Arg. ex čl. 1045. Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 34/22, 134/22, 18/23 (nadalje: ZOO).

⁵⁹ Čl. 397. st. 1. i 2. ZTD-a.

⁶⁰ Čl. 397. st. 6. ZTD-a.

⁶¹ Jurić, I., Kočila, N.: Osnivanje društva s ograničenom odgovornošću na daljinu u njemačkom i austrijskom pravu, Javni bilježnik Vol. 24 br. 47, 2020. str. 52.

⁶² Čl. 387. st. 1. ZTD-a.

⁶³ Služba javnih bilježnika je rafinirana, evoluirana i etablirana djelatnost koja jamči pravnu i financijsku sigurnost svim sudionicima postupaka koji se razvijaju pred njima. Više o tome

izuzetak od pravila da se trgovačko društvo ne može osnovati bez sudjelovanja javnog bilježnika. Na temelju odredbi čl. 397.a do 397.e omogućuje se osnivanje d.o.o.-a, tako i jednočlanog, bez sudjelovanja punomoćnika, javnog bilježnika ili neke druge stručne osobe. Pravno politički cilj ubrzanja osnivanja društava i smanjenja troškova osnivanja pokušava se ostvariti time da se osnivačima pruži izbor da: a) osnuju društvo usvajanjem konstitutivnog akta društva uz sudjelovanje javnog bilježnika ili b) to učine elektroničkim putem bez sudjelovanja stručne osobe.⁶⁴ Izmjenama i dopunama ZTD-a iz 2019. uvedena je novina koja se odnosi na osnivanje društva.⁶⁵ Tom novelom ZTD-a uvedena je mogućnost osnivanja d.o.o.-a i jednostavnog d.o.o.-a na daljinu bez punomoćnika. Osnovni pravno politički ciljevi te novele jesu ubrzanje postupaka osnivanja društva i smanjenje troškova osnivanja. Osnivač, tako pored prethodno objašnjenog klasičnog načina osnivanja, može osnovati d.o.o. elektroničkim putem, bez pomoći stručne osobe, koristeći internet stranice sustava sudskog registra ili putem jedinstvenog sustava uspostavljenog za pokretanje poslovanja – sustav START. Pri pristupu stranicama koristi se autentifikacijski sustav koji jamči visoku sigurnost u pogledu identiteta i istovjetnosti osobe koja pristupa sustavu sudskog registra.⁶⁶ Za neovlašteno pristupanje i poduzimanje radnji u sustavu predviđa se kažnjavanje za kazneno djelo računovodstvenog krivotvorenja i kazneno djelo prijevare u skladu s Kaznenim zakonom.⁶⁷ Kao i kod “klasičnog” osnivanja, društvo se osniva sklapanjem društvenog ugovora, odnosno potpisivanjem izjave o osnivanju ako društvo osniva jedna osoba. Razlika je u tome što pri osnivanju društva na daljinu osnivači prihvaćaju već popunjen obrazac društvenog ugovora, odnosno izjave o osnivanju⁶⁸ koji se nalaze u prilogu br. 5 ZTD-a. Osnivači mogu popunjavati samo praznine u obrascima prema točno propisanim alternativama i

vidi Dika, M., Izvanparnična i koncijilacijska funkcija javnih bilježnika- de lege lata i de lege ferenda, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, vol. 59. (2009), str. 1156. i dalje. Za njemačko pravo vidi Teichman, C., Die elektronische Gründung von Kapitalgesellschaften, Zeitschrift für Gesellschaft-, Unternehmens- und Steuerrecht der GmbH und GmbH & Co. KG, 1/18, str. 14.

⁶⁴ Na temelju tumačenja Europske komisije elektronička procedura podrazumijeva isključivi i potpuni bežični (eng. *online*) pristup, bez fizičkog kontakta i slanja papira, te mora biti dostupna za državljane Europskog gospodarskog prostora. U nacionalnom programu reformi za 2017. utvrđeno je da se treba donijeti novi zakonodavni okvir za osnivanje trgovačkog društva, odnosno poslovnog nastana, elektroničkim putem, bez papira, pečata i javnobilježničke ovjere. Cilj je koji se želi postići unaprijeđenje pokretanja poslovanja, koji mora biti prilagođen sadašnjem vremenu i novim komunikacijskim mogućnostima. Više o tome vidi Obrazloženje prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama ZTD-a., str. 4. (<https://www.vlada.gov.hr>). Osnivanje trgovačkog društva na daljinu bilo je moguće u Ujedinjenom Kraljevstvu i prije 2014., ali se takva mogućnost proširila i zahvatila već petnaest zemalja članica nakon što je Europska Komisija u travnju 2014. objavila Prijedlog Direktive o društvu s ograničenom odgovornošću s jednim članom (*Societas Unius Personae* (SUP) koja u odredbi čl. 14. st. 3. propisuju način osnivanja društva na daljinu. Više o tome vidi Teichman, C., Die elektronische Gründung von Kapitalgesellschaften, Zeitschrift für Gesellschaft-, Unternehmens- und Steuerrecht der GmbH und GmbH & Co. KG, 1/18, str. 4.

⁶⁵ Zakon o izmjenama i dopunama ZTD-a, Narodne novine br. 40/19 (nadalje: Novela ZTD iz 2019.)

⁶⁶ Odredbama čl. 397.b st. 1. i 2. određuje se obrasci koje je potrebno koristiti, te isprave koje treba priložiti pri osnivanju elektroničkim putem. Sustavu se pristupa osobno.

⁶⁷ Ivkošić, M.; Društvo s ograničenom odgovornošću u svjetlu novele Zakona o trgovačkim društvima iz 2019., Zbornik radova Pravnog fakulteta Split, god.57, 2/2020, str. 573. i dalje.

⁶⁸ Čl. 397c st. 1. i 2. ZTD-a.

napomenama za unošenje traženih podataka. Isključeno je svako dodavanje bilo kojeg drugog teksta osim onoga što se traži u napomenama. Pokuša li se to učiniti, sustav to neće prihvatiti. Izjava o osnivanju se smatra danom kada sustav sudskog registra zabilježi da su svi osnivači potvrdili njegovo prihvaćanje, a kao dan sklapanja smatra se dan kad je zabilježena potvrda prihvaćanja. Osnivači društva mogu biti samo one osobe koje imaju valjanu vjerodajnicu na temelju koje se može pristupiti sustavu sudskog registra, ako potvrde da su podaci kojima su se prijavili u sustav točni i potpuni, odnosno da se nisu naknadno izmijenili.⁶⁹ Pri ovakvom načinu osnivanja, preuzeti poslovni udio uplaćuje se samo u novcu, a uplaćuje se na privremeni podračun državnog proračuna.⁷⁰ Nakon osnivanja, ulozi za poslovne udjele prenose se na poslovni račun društva. Prijavu za upis osnivanja društva u sudski registar podnose svi članovi uprave društva, a postupak upisa pokreće se kad sustav sudskog registra zabilježi da su svi članovi uprave potvrdili prijavu, dok se kao dan potvrde uzima dan kad je zabilježena posljednja potvrda prihvaćanja. Prijava za upis osnivanja društva na daljinu sadrži zahtjev za upis i podatke iz odredbi čl. 394. st 4. t. 1., 2., 5. i 6. ZTD-a. Odluke o postupku osnivanja društva na daljinu sud izdaje kao elektroničke isprave potpisane naprednim elektroničkim potpisom i dostavlja podnositelju prijave putem sustava sudskog registra.⁷¹

Sigurnosna razina za pristup sustavu trebala bi biti osigurana Pravilnikom o poduzimanju radnji u postupku osnivanja trgovačkih društava na daljinu.⁷² Da bi se omogućilo takav način osnivanja društva moralo se izmijeniti Zakon o sudskom registru i njegove odredbe prilagoditi novim potrebama.⁷³ Kada se osniva d.o.o. na daljinu bez punomoćnika prijava za upis podnosi se isključivo elektroničkim putem preko internetske stranice sudskog registra ili preko internetske stranice sudskog registra u sklopu sustava START.⁷⁴

Razlog uvođenja ove novine je usklađivanje hrvatskog prava društava s Direktivom (EU) 2019/1151 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o izmjeni Direktive (EU) 2017/1132 u pogledu upotrebe digitalnih alata i postupaka u pravo društava.⁷⁵ Jedan od razloga uvođenja mogućnosti osnivanja društva na daljinu je ubrzanje i olak-

⁶⁹ Čl. 397d st.1. ZTD-a.

⁷⁰ Čl. 397e st. 2. ZTD-a.

⁷¹ Barbić, J., Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak II., Organizator, Zagreb 2020., str. 68.

⁷² Pravilnik o poduzimanju radnji u postupku osnivanja trgovačkih društava na daljinu, Narodne novine br. 65/2019. Odredbom čl. 3. navedenog Pravilnika propisuje se da se postupak osnivanja trgovačkog društva na daljinu provodi putem informacijskog sustava dostupnog na internetskim stranicama sudskog registra ili putem jedinstvenog informacijskog sustava uspostavljenog za pokretanje poslovanja (sustav START).

⁷³ To je učinjeno Novelom ZSR-a na način da se dodao novi odjeljak 1.a s člancima 52.a do 52.f.

⁷⁴ Čl. 52.a Zakona o sudskom registru i čl. 3. Pravilnika o poduzimanju radnji u postupku osnivanja trgovačkih društava na daljinu.

⁷⁵ Iako je razumljiva potreba prilagođavanja direktivama Europske Unije, te praćenja trendova poslovanja bez papira i elektroničkog prijenosa informacija, postavlja se pitanje opravdanosti, ili bolje rečeno svrhovitosti isključena sudjelovanja javnih bilježnika pri osnivanju društva. Ne samo da se na taj način osnivačima onemogućuje da budu upoznati s pravima, dužnostima i rizicima kojima se izlažu ulaskom u poduzetnički pothvat, već se time potkopava pravna sigurnost zbog mogućeg povećanja računalnog kriminaliteta i zaobilaznja odredbi o sprečavanju pranja novca. Više o tome vidi Ivkošić, M.: Društvo s ograničenom odgovornošću u svjetlu novele Zakona o trgovačkim društvima iz 2019., Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god.57, 2/2020, str. 551. i dalje.

šanje samog procesa osnivanja. Međutim, ni „klasični“ način osnivanja nije značajno sporiji jer samo jednim dolaskom javnom bilježniku moguće je postići upis društva u sudski registar.

Osnivanjem društva na daljinu autonomija osnivača je ograničena, jer se svodi na odabir unaprijed pripremljenih obrazaca. Svaka promjena društvenog ugovora odnosno izjave o osnivanju, naknadno unošenje formalnih sastojaka ili odstupanje od dispozitivnih zakonskih rješenja moguće je samo uz sudjelovanje javnog bilježnika. To je samo jedna od situacija gdje se vidi potreba korištenja usluga javnog bilježnika. Osnivači koji često nisu dovoljno upoznati s načinom djelovanja društva i sa svim radnjama koje je potrebno poduzeti prilikom osnivanja društva i početka poslovanja, zapadaju u probleme koje će rješavati uz pomoć stručnih osoba. Time se izlažu još većim troškovima nego što bi to bio trošak usluga javnog bilježnika pri osnivanju društva.

Provjera identiteta osnivača, koju pri „klasičnom“ osnivanju obavljaju javni bilježnici, prepuštena je kreditnim institucijama koje otvaraju poslovne račune. Međutim, te se provjere obavljaju nakon što su radnje osnivanja već poduzete. Stoga na ovakav način nije moguće provjeriti radi li se u konkretnom slučaju o pranju novca i financiranju terorizma, ili o računalnim prijevarama koje su se u velikoj mjeri događale u zemljama Europske unije.⁷⁶ Nameće se pitanje opravdanosti i potrebe uvođenja ovakvog načina osnivanja društva i isključivanja javnih bilježnika, a imajući u vidu da već od 2005. godine postoji ured HITRO.HR koji je omogućio elektronički način osnivanja društva.⁷⁷ Na temelju odredbe čl. 5. st. 2. Zakona o sudskom registru javni bilježnici ovlašteni su podnositi prijave za upis u registar elektroničkim putem i izdavati izvratke, preslike i prijepise na zahtjev pravnih subjekata. Elektroničkim putem uz primjenu naprednog elektroničkog potpisa, javni bilježnici sami ili u suradnji sa servisom HITRO.HR i trgovačkim sudovima mogli su i prije stupanja na snagu Novele ZTD-a jednostavno i brzo, u roku od jednog ili dva dana, sudjelovati u osnivanju d.o.o.-a.⁷⁸ Iz navedenog je vidljivo da je sustav osnivanja društva uz stručnu pomoć javnih bilježnika brz, učinkovit, ažuran i njime se osigurava visoka razina sigurnosti u području elektroničke registracije, te je posve nepotrebno izlagati se riziku koristeći mogućnost osnivanja društva na daljinu. To potvrđuje i primjer država germanskog pravnog kruga⁷⁹, koje posjeduju napredan sustav osnivanja društva, a ujedno izražavaju skepticizam spram uvođenja

⁷⁶ Posebno se ističe primjer Bugarske gdje su se nakon uvođenja mogućnosti osnivanja trgovačkih društava na daljinu dogodile masovne krađe identiteta i bilo je preko 400.000 slučajeva krivotvorenja koji su se provodili putem lažnih dokumenata i izdanih elektroničkih potpisa. Potaknuta ovim događanjima, Bugarska je ukinula mogućnost osnivanja društva na daljinu, i ponovno utvrdila isključivu nadležnost javnih bilježnika pri osnivanju društva, i to kao sastavljača isprava i potvrđivanja njihova sadržaja. Ibidem, str. 576.

⁷⁷ HITRO.HR ured samo posreduje između osnivača trgovačkog društva i sudskog registra, a osnivači određene radnje moraju osobno poduzeti kod javnog bilježnika. Prijava za upis u sudski registar podnosi se sudu u obliku javno ovjerene isprave ili elektroničke prijave i elektroničkog podneska podnesenog sudu od javnog bilježnika ili ureda HITRO.HR. Elektronička prijava ili podnesak potpisan naprednim elektroničkim potpisom javnog bilježnika smatraju se javno ovjerenom ispravom. Elektronički preko sustava e-Tvrta, može se podnijeti prijava za rezervaciju imena ili naziva, a za d.o.o. prijava za upis osnivanja ako je ulog u novcu (čl. 39. Zakona o sudskom registru).

⁷⁸ Ivkošić, M., Društvo s ograničenom odgovornošću u svjetlu novele Zakona o trgovačkim društvima iz 2019., Zbornik radova Pravnog fakulteta Split, god.57, 2/2020, str. 576.

⁷⁹ Tu se u prvom redu misli na Njemačku, koja je tvorac postojanja društava s ograničenom odgovornošću, i Austriju, kod kojih se osnivanje društva odvija uz neizostavno sudjelovanje javnih bilježnika kao sastavljača isprava i jamaca istovjetnosti osnivača.

potpune elektroničke registracije.

De lege ferenda predlaže se promijeniti odredbe unesene novelom ZTD-a iz 2019. i onemogućiti osnivanje društva na daljinu bez sudjelovanja javnog bilježnika, a zadržati odredbe o osnivanju društva na daljinu uz sudjelovanje javnog bilježnika.

2.3. Osnivanje društva na daljinu uz sudjelovanje javnog bilježnika

Sudjelovanja javnog bilježnika kao stručne osobe u postupku osnivanja trgovačkih društava nije suprotan europskim zahtjevima za stvaranje “digitalnog unutarnjeg tržišta” predviđenih *Company Law Packageom*.⁸⁰ Uočavajući nedostatke isključivanja javnih bilježnika iz postupka osnivanje društva na daljinu, zakonodavac se odlučio 2022. izmijeniti i dopuniti ZTD-a.⁸¹ Dopuna se oblikovala u novi odjeljak ZTD-a naslova “Osnivanje društva na daljinu uz sudjelovanje javnog bilježnika”.⁸² Na temelju te novele d.o.o. i jednostavni d.o.o., bilo s jednim ili više članova, mogu se osnivati na daljinu uz sudjelovanje stručne osobe koja osnivača može podučiti o pravima i obvezama, ali i rizicima koji su imanentni poduzetničkom pothvatu. Kao i pri osnivanju na daljinu bez sudjelovanja javnog bilježnika, poslovni udjeli se mogu uplatiti samo u novcu i to na privremeni podračun državnog proračuna, ili u polog na poseban račun javnog bilježnika otvoren kod kreditne institucije u Republici Hrvatskoj. Plaćanje se također može obaviti na daljinu, elektroničkim putem, te se tako može dostaviti i potvrda o plaćanju. Isprave potrebne za osnivanje društva, u čijem sastavljanju sudjeluje javni bilježnik, sastavljat će se u elektroničkom obliku. Izjava o osnivanju društva sastavlja se kao javnobilježnički akt ili privatna isprava koju potvrdi javni bilježnik u elektroničkom obliku.⁸³ U postupku osnivanja javni bilježnik komunicira s članovima društva, njihovim zastupnicima i članovima organa društva putem sredstava elektroničke komunikacije (video veza i slično).⁸⁴

Koristeći se ovakvim načinom osnivanja, osnivači uz pomoć javnog bilježnika društveni ugovor mogu prilagoditi svojim potrebama, te izraziti svoju volju, za razliku od osnivanja na daljinu bez javnog bilježnika gdje je moguće samo prihvatiti već pripremljeni obrazac društvenog ugovora. Javni bilježnik na daljinu može izvršiti i provjeru identiteta osnivača te ostale potrebne provjere.

Istovremeno s novelom ZTD-a na snagu su stupile i izmjene i dopune Zakona o sudskom registru⁸⁵ kojim je omogućeno podnošenje prijave za upis u sudski registar elektroničkim putem. Prijava podnosi se elektroničkim putem preko javnog bilježnika, internetske stranice sudskog registra ili internetske stranice sudskog registra u sklopu sustava START. Javni bilježnik ili podnositelj prijave, ako prijavu nije potrebno javno ovjeriti, potpisuje prijavu kvalificiranim elektronskim pečatom.⁸⁶

Ako je prijava za upis u sudski registar podnesena elektronski, komunikacija predla-

⁸⁰ Prijedlog izmjena i dopuna Direktive (EU) 2017/1132 Europske komisije u pogledu digitalnih alata i procesa u pravu društava kao i u pogledu prekograničnih spajanja, pripajanja i podjela društava (<https://comission.europa.eu/company-law-package>, pregledano 12. travnja 2014.) Više o tome vidi Knaier, R., Digital first, Bedenken second?, Zeitschrift für Gesellschaft-, Unternehmens- und Steuerrecht der GmbH und GmbH & Co. KG, 11/18, str. 560. i dalje.

⁸¹ Zakon o izmjenama i dopunama ZTD-a, Narodne novine br. 34/22.

⁸² Odjeljak 1b, glava V sastoji se od samo jednog čl. (397f ZTD-a) koje sadrži devet točaka.

⁸³ Čl. 397f st. 3. ZTD-a.

⁸⁴ Čl. 397f st. 5. ZTD-a.

⁸⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom registru, Narodne novine br. 34/22.

⁸⁶ Čl. 39. st. 2. Zakona o sudskom registru.

gatelja sa sudskim registrom i u sljedećim koracima obavlja se elektronski.

Kada se prijava podnosi elektronski, i prilozi koje se prilažu uz prijavu dostavljaju se u elektronskom obliku. Isprave koje se prilažu moraju biti potpisane kvalificiranim elektroničkim potpisom.⁸⁷

3. OSNIVANJE JEDNOČLANOG JEDNOSTAVNOG d.o.o.-a

Kao podvrsta ili njegova inačica j.d.o.o. se od „klasičnog“ d.o.o.-a razlikuje po obilježjima koja su prisilnim odredbama utvrđena u čl. 390.a ZTD-a. Temeljni kapital društva iznosi između 1 i 2499 eura, a najniži nominalni iznos poslovnog udjela jest jedan euro. Ulozi ne moraju biti jednaki, ali se ne može kao kod osnivanja „klasičnog“ d.o.o.-a preuzeti više poslovnih udjela. Prije upisa društva u sudski registar, moraju se uplatiti ulozima za sve preuzete poslovne udjele i to samo u novcu. Društvo mora oformiti posebne zakonske rezerve za točno propisane svrhe, pa je stroži režim popunjavanja zakonskih rezervi. Prijeti li društvu nesposobnost za plaćanje, mora se odmah sazvati skupština društva. Posebnost se toga društva mora deklarirati u pravnom prometu tako da se u naznaci pravnog oblika društva unutar tvrtke mora navesti „jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću“ (ili kratica j.d.o.o.). Društvo može osnovati najviše pet članova, a uprava se sastoji od jednog člana – direktora, i ono ne može imati nadzorni odbor.

Pojednostavljeni način njegova osnivanja obvezuje osnivača da koriste obrasce zapisnika čiji je sadržaj kao zakonski prilog unaprijed određen.⁸⁸ Izjavu o osnivanju j.d.o.o.-a ili društveni ugovor (ako društvo ima između dva i pet osnivača) nije dopušteno sadržajno umanjivati ili proširivati. Nedostatak prilagodljivosti i krutost u unutarnjem uređenju odnosa u društvu, koja nije svojstvena dogmatici d.o.o.-a, osnivači olako previdaju ili možda zanemaruju. Temeljni je razlog tomu što osnivače neodoljivo privlači činjenica da mogu osnovati društvo kapitala bez spomena vrijednog unosa kapitala. Na vjetrometini budućih poslovnih aktivnosti j.d.o.o.-a

članovi društva zaštićeni su od „bočnih udara“ odnosno zahtjeva vjerovnika da ispune obvezu društva. Prisilnom odredbom čl. 10. st. 2. ZTD-a utvrđena neodgovornost članova društava kapitala za obveze društva štiti savjesne članove. Izuzetno, ako vjerovnici dokažu da se zlorabila okolnost neodgovornosti za obveze društva, moguće je „zadirati“ u imovinu članova.⁸⁹ Je li ispravno osloboditi članove j.d.o.o.-a unošenja

⁸⁷ Sadržaj prijave za upis u sudski registar uređuje se odredbom čl. 394. st. 4., a prilozi koje je potrebno priložiti uz prijavu navedeni su u čl. 394. st. 5. i 6. ZTD-a.

⁸⁸ Čl. 390.a st. 1. ZTD-a. U prilogima ZTD-a navedeni obrasci: 1. „Zapisnik o osnivanju j.d.o.o.-a s jednim članom“, 2. „Obrazac izjave o osnivanju j.d.o.o.-a s jednim članom te pratećih odluka i izjava koje se koriste prilikom osnivanja toga društva na daljinu“.

⁸⁹ *Arg. ex* čl. 10. st. 3. i 4. ZTD-a. Članovi j.d.o.o. ne uživaju samo povlasticu osobne neodgovornosti za obveze društva. U njega ne trebaju unijeti ništa više od vrijednosti jedne kave, tako da ga mogu osnovati praktično bez uloga. Temeljni je kapital u njemu izgubio svoje izvorišne funkcije, a zbog opasnosti materijalne potkapitalizacije pogoršan je položaj vjerovnika koji nerijetko jedini snose rizik poduzetničkog pothvata, pa se opravdanim nameće pitanje opravdanosti postojanja toga društva u našem pravnom poretku. Naime, zbog suspenzije odredbi o unosu i održanju kapitala takvo će društvo već u početku biti opterećeno nastupom stečajnih razloga. Inicijalna potkapitaliziranost se može tada premostiti samo vanjskim kapitalom koji se nameće s osnova zajma člana društvu, ili zajma trećih osoba pri čemu će član društva svojom imovinom osiguravati povrat zajma. Ako se ne dogodi vanjsko financiranje, društvo će olako zapasti u krizu odnosno predstečajno stanje. Zbog usredotočenosti na ostvarenje pravno političkog cilja lakoće i jeftinoće osnivanja društva

uloga u društvo i istovremeno im osigurati povlasticu neodgovornosti za obveze društva? Naime, ne može se reći da obveza od minimalnog unosa od jednog eura utječe na stvaranje početnog kapitala. Ako društvo nije opremljeno kapitalom za obavljanje nakanjenih djelatnosti, a istovremeno opstanu sve povlastice koje uživaju članovi društva kapitala, otvorenim ostaje pitanje kako će se štititi vjerovnici društva. U tomu su slučaju u nezavidnom položaju koji je tegobniji od položaja članova svih drugih trgovačkih društava. Članovi društva kapitala uživaju povlasticu neodgovornosti za obveze, ali moraju unijeti određeni kapital u društvo, bilo da na društvo prenose pravo vlasništva nad novcem ili stvarima, bilo da prestaju biti imatelji prava koje prenose na društvo. S druge strane, članovi javnog trgovačkog društva i komplementari u komanditnome društvu nemaju obvezu unosa kapitala u društvo, ali odgovaraju za obveze društva osobno, solidarno i neograničeno cijelom svojom imovinom. J.d.o.o. može nastati samo osnivanjem, a isključena je mogućnost njegova nastanka statusnom promjenom: preoblikovanjem, spajanjem ili podjelom društava. Postojeći d.o.o. ne može smanjenjem temeljnog kapitala „prijeći“ u j.d.o.o. *A contrario*, koncept j.d.o.o.-a zamišljen je kao prijelazni oblik prema „pravom“ d.o.o.-u, a put je jednosmjernan, jer samo povećanjem temeljnog kapitala na iznos od 2500 eura ili više to društvo postaje d.o.o. Ta „prirodna“ težnja ka kapitalnom osnaživanju društva poduprta strožim režimom popunjavanja zakonskih rezervi ne mora se nikada ostvariti tako da društvo trajno može poslovati kao j.d.o.o. Članovi nisu obvezni donijeti odluku o povećanju temeljnog kapitala iz sredstava društva iako iznos kapitalnih rezervi premašuje 2500 eura.

J.d.o.o. osniva se na pojednostavljeni način tako da je umjesto svih radnji koje osnivač treba poduzeti pri osnivanju klasičnog d.o.o. jedini osnivač mora pred javnim bilježnikom potpisati „Zapisnik o osnivanju j.d.o.o.-a s jednim članom“⁹⁰ i to u obliku javnobilježničkog akta, te priložiti potvrdu o uplati uloga plaćenog u novcu i potvrdu o uplati sudskih pristojbi. Taj zapisnik *de facto* objedinjuje sve radnje koje se moraju poduzeti pri osnivanju jednočlanog (klasičnog) d.o.o.-a.⁹¹ Javni bilježnik takav zapisnik s pripadajućim dokumentima elektronički prosljeđuje registru nadležnog trgovačkog suda ili po zahtjevu osnivača elektronički prosljeđuje na Financijsku agenciju (HITRO HR).⁹²

Uz pojednostavljeni način jednočlani j.d.o.o. se može osnovati i na daljinu uz sudjelovanje javnog bilježnika ili bez njegova sudjelovanja, a na temelju odredbi čl. 397a-f ZTD-a. Za osnivanje jednočlanog j.d.o.o.-a na daljinu *mutatis mutandis* vrijedi sve što je rečeno u prethodnom poglavlju.

zakonodavac je zanemario pitanja osiguranja likvidnog startnog kapitala i zaštite vjerovnika. Time se potkopala sigurnost vjerovnika društva, i istovremeno pooštrila odgovornost članova društva jer će se u slučaju materijalne potkapitalizacije moći primijeniti odredbe o probouju pravne osobnosti na temelju kojih će članovi izgubiti povlasticu osobne neodgovornosti za obveze društva. Više o tome vidi Ivkošić, M., Društvo s ograničenom odgovornošću u svjetlu novele Zakona o trgovačkim društvima iz 2019., Zbornik radova Pravnog fakulteta Split, god.57, 2/2020, str. 576. i dalje. Sa stajališta nama u tom dijelu poredbenog njemačkog prava vidi Goette, W., Fleicher, H., Münchener kommentar zum GmbH-Gesetz, 3. Auf., 2018, § 5a, Rn. 19.

⁹⁰ Prilog 1. ZTD-a.

⁹¹ Vidi 2. poglavlje ovog rada.

⁹² FINA posreduje između osnivača društva i sudskog registra, a osnivač određene radnje mora poduzeti osobno kod javnog bilježnika. Vidi Jurić, D., Pravo društava, Rijeka, 2020. str. 405.

4. ZAKLJUČAK

Zbog jednostavnosti osnivanja, niskog osnivačkog uloga, fleksibilnosti uređenja unutarnjih odnosa u društvu, te jednostavnijim upravljanjem d.o.o. je najzastupljeniji i najrašireniji oblik trgovačkih društava. Uobičajeno to društvo ima malo članova, a visok postotak takvih društava su jednočlana. Posebnost jednočlanog d.o.o.-a vidljiva je već kod osnivanja jer se ne sklapa društveni ugovor već jedini član daje izjavu o osnivanju koja je organizacijski statusnopravni akt. To društvo mora imati obvezne organe, ali nerijetko fizička osoba jedini osnivač društva imenuje sebe za jedinog člana uprave, a takvo personalno jedinstvo *de facto* suspendira odredbe o ustroju organa tog društva. Društvo ima pravnu osobnost zbog načela odvojenosti koje vrijedi za društva kapitala, ali tim društvom zapravo vlada njegov jedini član. On treba biti svjestan da je društvo zasebna pravna koja stupa u pravne odnose i preuzima obveze. Ako on uredno vodi poslovne knjige ne miješa vlastitu imovinu s imovinom društva i ne zloupotrebljava okolnost da ne odgovara za obveze društva, društvo će za svoje obveze odgovarati vlastitom imovinom. *A contrario* vjerovnici mogu zahvatiti imovinu člana pozivajući se na institut proboja pravne osobnosti. Ako je jedini član društva ujedno i jedini član uprave dužan je poslove društva voditi pozornošću urednog i savjesnog gospodarstvenika.

Jednočlani d.o.o. može se osnovati na sve načine kao i d.o.o. s više članova. Uz „klasično“ *in situ* osnivanje uz sudjelovanje punomoćnika (javnog bilježnika) društvo se može osnovati i na daljinu bez punomoćnika kao i sa punomoćnikom.

Kada osnivač društvo osniva na klasičan način mora simultano poduzeti sljedeće radnje: a) dati izjavu o osnivanju društva u obliku javnobilježničke izjave, b) uplatiti ulog, a najmanje onoliko koliko je propisano ZTD-om i u skladu s izjavom o osnivanju društva, c) imenovati članove uprave, a ako društvo ima i nadzorni odbor, i članove tog organa, d) ako je riječ o kvalificiranom osnivanju, obaviti reviziju osnivanja, odnosno obaviti procjenu od strane neovisnog stalnog sudskog procjenitelja i podnijeti izvješće o osnivanju i e) upisati društvo u sudski registar. Pri osnivanju stručnu pravnu pomoć pruža mu javni bilježnik, a od 2005. godine postoji HITRO.HR ured, koji je omogućio elektronički način osnivanja trgovačkih društava. Za podnošenje elektroničke prijave za upis osnivanja trgovačkog društva traži posredovanje javnog bilježnika ili HITRO.HR ureda, pa se nije pružala mogućnost neposrednog osnivanja na daljinu.

Osnivanje društva na daljinu bez punomoćnika u hrvatskom pravnom poretku omogućeno je novelom ZTD-a iz 2019. Premda je u većini zemalja članica Europske Unije omogućen takav način osnivanja društva, postoje značajni razlozi da se iz postupka osnivanja ne isključi javnog bilježnika kao jamca pravne sigurnosti i pružatelja stručne pomoći. Temeljni su razloga za to: a) radi nekritičnosti i osnivačkog optimizma u praksi će se olako osnivati trgovačka društva. To će izazivati poteškoće koje će se teško svladavati bez stručne pravne pomoći, pa će u pravilu osnivači takvih društava naknadno zatražiti stručnu pomoć prilikom bilo kakve izmjene i dopune društvenog ugovora, b) time se olakšava zaobilaženje odredbi o sprječavanju pranja novca, c) moguć je porast računalnog kriminaliteta koji se pojavio u nekim državama članicama i d) kod nas već postoji sustav elektroničkog osnivanja trgovačkih društava.

Značajno je da se novelom ZTD-a iz 2022. javne bilježnike uključilo u postupak osnivanja društva na daljinu radi autoritativnog utvrđenja identiteta osnivača i pružanja prave poduke osnivačima društava. Uz pomoć današnjih sredstava komuniciranja nazočnost javnog bilježnika može biti i „virtualna“/ *on line* tako i nadalje omogućuje osnivaču da društvo osnuje na daljinu bez papira, pečata i dodatnih potrepština. To bi se moglo učiniti „iz fotelje“ iz bilo kojeg kutka svijeta. Na taj se način osnivača

može podučiti o rizicima ulaska u poduzetnički pothvat i umanjiti mogućnost računalnih prijevара.

De lege ferenda predlaže se onemogućiti osnivanje jednočlanog d.o.o.-a na daljinu bez sudjelovanja javnog bilježnika, a zadržati odredbe o osnivanju toga društva na daljinu uz sudjelovanje javnog bilježnika. Odredbe čl. 397a-e treba na prikladan način izmijeniti tako da budu podudarne s odredbama čl. 397f kojima se uređuje osnivanje na daljinu uz sudjelovanje javnog bilježnika.

LITERATURA

Pravna književnost

Barbić, J., Pravo društava, Knjiga prva, Opći dio, Zagreb, 2008.

Barbić, J., Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak I., Dioničko društvo, 5. izd., Zagreb, 2010.

Barbić, J., Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak II, Društvo s ograničenom odgovornošću, Društvo za uzajamno osiguranje, Kreditna unija,, Europski društvo - Societas Europea (SE), 5. izd., Zagreb, 2010.,

Bilić, A., Priznavanje pravne i stranačke sposobnosti ortaštvu, Zagrebačka pravna revija Vol. 3, No 3., 2014., str. 237-273.

Bezenberger, T., Das Kapital der Aktiengesellschaft, Köln, 2005.

Brnabić, R., Ivančev, M., Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu god. 51, 2/2014., str. 449-469.

Dika, M., Izvanparnična i koncijlacijska funkcija javnih bilježnika- de lege lata i de lege ferenda, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 59 (6), 2009., str. 1153-1177.

Ivkošić, M., Društvo s ograničenom odgovornošću u svjetlu novele Zakona o trgovačkim društvima iz 2019., Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 57, 2/2020., str. 551-583.

Ivkošić, M., Kapitalno orijentirani sustav zaštite vjerovnika, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Zagrebu, 70 (1), 2020. str. 107-135.

Jurić, D., Pravo društava, Rijeka, 2020.

Jurić, D., Marinac, S., Societas unius personae - Prijedlog direktive o društvima s ograničenom odgovornošću s jednim članom, Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991) v. 36, br. 1, 435-466 (2015).

Knaier, R., Digital first, Bedenken second?, Zeitschrift für Gesellschaft-, Unternehmens- und Steuerrecht der GmbH und GmbH & Co. KG, 11/18.

Liebscher, T., Fleischer, H., Goette, W., Münchener Kommentar GmbHG. München, 2015.

Momčinović, Z, Sušanj, M.: Obrt i trgovačko društvo s ograničenom odgovornošću: komentar zakonskih propisa, sudska praksa, objašnjenja i upute za poslovanje, Poslovni zbornik, Zagreb, 2005.

Petrović, S., Bilić, A., Kemec- Kokot, I. (2015). Provjera identiteta jedinoga člana prema Prijedlogu Direktive o Societas Unius Personae. Hrvatska pravna revija 6/2015., str. 18-27.

Roth, G., Altmepfen, H., Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, München, 2015.

Slakoper, Z., Društvo s ograničenom odgovornošću u sudskoj praksi i pravnoj teo-

riji, Zagreb, 2009.

Teichman, C., Die elektronische Gründung von Kapitalgesellschaften, Zeitschrift für Gesellschaft-, Unternehmens- und Steuerrecht der GmbH und GmbH & Co. KG, 1/18, 2018.

Tebben, J., Michalski, L., Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz). München, 2010.

Wedemann, F., Gesellschafterkonflikte in geschlossenen Kapitalgesellschaften, Mohr Siebeck, Tübingen, 2013.

Pravni izvori

Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 34/22, 134/22, 18/23.

Zakon o sprečavanju pranja novca i financiranja terorizma, Narodne novine br. 108/17, 39/19 i 151/22.

Zakon o sudskom registru, Narodne novine br. 1/95, 57/96, 1/98, 30/99, 45/99, 54/05, 40/07, 91/10, 90/11, 148/13, 93/14, 110/15, 40/19, 34/22, 123/23.

Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 111/12, 125/11, 68/13, 110/15, 40/19.

Pravilnik o načinu upisa u sudski registar, Narodne novine br. 21/2019.

Druga direktiva Vijeća (77/91/EEZ) od 13. prosinca 1976. o koordinaciji zaštitnih mehanizama koje, radi zaštite interesa članica i ostalih, države članice zahtijevaju od trgovačkih društava u smislu članka 58. stavka 2. Ugovora, s obzirom na osnivanje dioničkih društava i održavanje i promjenu njihovog kapitala, a s ciljem ujednačavanja tih zaštitnih mehanizama, Službeni list EU 26, 31.1.1977.

Direktiva 2012/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o usklađivanju zaštitnih mehanizama koje, radi zaštite interesa članova i trećih osoba, države članice zahtijevaju od trgovačkih društava u smislu članka 54. drugog stavka Ugovora o funkcioniranju Europske unije, u pogledu osnivanja dioničkih društava te održavanja i promjene njihovog kapitala, a s ciljem ujednačavanja tih zaštitnih mehanizama, Službeni list EU 315 od 14.11.2012.

Direktive (EU) 2017/1132 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o određenim aspektima prava društava, Službeni list EU 169, od 30.6.2017.

Direktiva (EU) 2019/1151 Europskog parlamenta i Vijeća. o izmjeni Direktive (EU) 2017/1132 u pogledu upotrebe digitalnih alata i postupaka u pravo društava, od 20. lipnja 2019.

Ratko BRNABIĆ, PhD., Associate Professor
University of Split, Faculty of Law
rbrnabic@pravst.hr

Marko IVKOŠIĆ, PhD., Associate Professor
University of Split, Faculty of Law
marko.ivkoscic@pravst.hr

SINGLE MEMBER LIMITED LIABILITY COMPANY

Summary: *The paper deals with the open issues of legal regulation of single-member limited liability company. Although this is not a specific legal form, it has recognized its importance in business transactions. Special rules apply to such companies. Due to the large number of single-member companies in the economy, we must examine a number of issues that arise in connection with such company. This is especially the case because the single-member company may be founded in a classical way but also in a simplified procedure. The Company is an independent legal entity, separated from its founder but sometimes those borders between the single member and the company are not clearly recognizable. The assets or even the identities between the company and its only member may get mixed. If the only member of the company is at the same time the only director then any kind of internal control is practically impossible. Specifically in this case, the same person runs operations and manages the company. In this context is discussed and the issue of self-contracting that will regularly be the case within these companies. Furthermore the legal nature of the pre-company is dubious since in that phase it is even more difficult to differentiate the company and its founder. Special emphasis is given to the question of the application of the provisions which regulate capital inserts and protection of the company capital.*

Key words: *Single-member Ltd.; Simple Ltd.; Formation procedures; Capital Companies.*